Transgraniczne przemieszczanie odpadów w świetle doświadczeń INSPEKCJI OCHRONY ŚRODOWISKA

Zadania Inspekcji Ochrony Środowiska

Procedury nadzoru i kontroli międzynarodowego obrotu odpadami, przyjęte we wszystkich państwach Unii Europejskiej są zależne przede wszystkim od: rodzaju przesyłanych odpadów, pochodzenia odpadów, miejsca przeznaczenia odpadów, trasy przemieszczania odpadów, a także od tego czy są one przeznaczone do unieszkodliwiania czy do operacji odzysku.

Określają je wprost przepisy prawa unijnego tj. rozporządzenie (WE) Nr 1013/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006r. w sprawie przemieszczania odpadów, które z dniem 12 lipca 2007 r. uchyliło rozporządzenie Rady nr 259/93/EWG. Natomiast na poziomie prawa polskiego - ustawa z 30 czerwca 2007r. o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów, unormowała kwestie pozostawione do rozstrzygnięcia państwom członkowskim np. organy krajowe wydające decyzje w sprawie przemieszczania odpadów, sposób i zakres wydawanych decyzji czy przepisy i sankcje karne dotyczące nielegalnego obrotu odpadów.

Generalną zasadą jest, że przed przystąpieniem do przesyłania odpadów, przedsiębiorca jest obowiązany zawiadomić kompetentne organy państw na trasie przewozu, o zamiarze przemieszczenia odpadów, przedkładając właściwemu organowi swojego państwa dokument zgłoszenia.

Rozpoczęcie przewozu odpadów jest możliwe dopiero po uzyskaniu przez firmę zezwoleń na ich przemieszczenie od kompetentnych organów w kraju z którego odpady są wysyłane i państwa do którego one trafiają - w celu zagospodarowania.

Natomiast w przypadku, gdy właściwy organ stwierdzi, że planowane przemieszczanie nie jest zgodne z określonymi wymogami prawa, zgłasza sprzeciw wobec takiego przewozu odpadów – co jest równoznaczne z zakazem przemieszczania odpadów przez daną firmę.

W Polsce wiodącą rolę w obszarze międzynarodowego przemieszczania odpadów pełni Inspekcja Ochrony Środowiska. Główny Inspektor Ochrony Środowiska jest organem odpowiedzialnym za wykonanie rozporządzenia nr 1013/2006. Sprawując funkcję organu właściwego w Polsce realizuje zadania w zakresie m.in.

- ► *wydawania decyzji na przywóz odpadów do kraju, ich wywóz za granicę oraz tranzyt przez teren Polski;*
- ► *współpracy z właściwymi organami państw obcych oraz organizacjami międzynarodowymi w obszarze transgranicznego przemieszczania odpadów;*
- ► *prowadzenia zadań merytorycznych wynikających z udziału Polski w Konwencji Bazylejskiej;*
- ► *współdziałania z państwowymi organami kontroli, ścigania i wymiaru sprawiedliwości w celu przeciwdziałania nielegalnym, międzynarodowym przemieszczaniom odpadów;*
- ► *prowadzania postępowań w celu zwrotu odpadów nielegalnie przywiezionych do Polski.*

Natomiast wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska realizują wszelkie zadania inspekcyjne w tym zakresie.

Skala międzynarodowego przemieszczania odpadów w Polsce – na podstawie decyzji wydanych przez GIOŚ

Wydając decyzje na międzynarodowe przemieszczanie odpadów Główny Inspektor Ochrony Środowiska sprawuje niezmiernie ważną, a zarazem odpowiedzialną funkcję. Reguluje skalę i zakres legalnego przemieszczania odpadów przez teren Polski, dbając przy tym by nie powodowało to pogorszenia stanu środowiska w Polsce.

nielegalny transport odpadów zatrzymany podczas kontroli drogowej

Przywóz odpadów do Polski

Od czasu wejścia Polski do Unii Europejskiej systematycznie wzrasta liczba składanych wniosków o wydanie zezwolenia na przywóz odpadów do Polski. W 2005 roku GIOŚ wydał 193 zezwoleń w tym zakresie, w 2006 roku o 54 decyzji więcej, a w 2007 roku zezwolenia udzielono w 305 przypadkach, w tym prawie 90% decyzji dotyczyło przywozu odpadów z krajów UE. Pozwolenia na przywóz odpadów niebezpiecznych stanowiły tylko poniżej 5% decyzji wydawanych rocznie.

W całym tym okresie najwięcej zezwoleń dotyczyło przywozu złomów metali żelaznych i kolorowych. W 2005 roku, drugą liczną grupę stanowił przywóz odpadów tworzyw sztucznych i opon, ale już w następnych dwóch latach miejsce to zajął przywóz odpadów paliwa alternatywnego, które stają się pożądanych paliwem głównie na potrzeby przemysłu cementowego.

Liczba wydanych sprzeciwów wobec przywozu odpadów kształtowała się w przedziale ok. 30 – 40 decyzji wydawanych rocznie, z tendencja spadkową w ciągu trzech lat. Około 20% decyzji dotyczyło przywozu odpadów niebezpiecznych.

Głównymi przyczynami uzasadniającymi zgłoszenie sprzeciwu wobec wysyłki odpadów do Polski było:

- ► nieprzestrzeganie wymogów ochrony środowiska przez odbiorcę odpadów, lub brak uregulowań formalno-prawnych odbiorcy odpadów, w okresie poprzedzającym import odpadów;
- ► wykorzystanie „zasady samowystarczalności na poziomie krajowym", która pozwala wnieść sprzeciw na import odpadów w przypadku niewykorzystania odpadów dostępnych w nadmiarze w kraju odbiorcy. Zasada ta była stosowana w przypadku importu odpadów pozyskiwanych ze składowisk odpadów komunalnych,
- ► brak instalacji do ostatecznego odzysku w zakładzie odbiorcy odpadów.

Wywóz odpadów z Polski

Liczba wydawanych zezwoleń na wywóz odpadów z Polski była kilkukrotnie niższa od liczby decyzji na przywóz odpadów. Wynika to z faktu, iż wywóz z Polski odpadów umieszczonych na „liście zielonej" (min. tworzywa sztuczne, makulatura, złom) realizowany jest bez zezwolenia do krajów UE, w których nie ma okresów przejściowych. W roku 2005, 2006 i 2007 Główny Inspektor Ochrony Środowiska wydał odpowiednio 59, 81 i 43 zezwolenia dotyczące wywozu odpadów z Polski.

Dotyczyły one głównie wywozu złomu i makulatury do operacji odzysku w krajach UE posiadających okresy przejściowe (Słowacja) i eksportu poza UE (Ukraina) oraz wywozu odpadów z listy bursztynowej (oleje przepracowane, szlamy galwaniczne) i czerwonej (odpady zawierające PCB).

Sprzeciwy wobec wywozu odpadów były wyrażane w liczbie 4-7 decyzji wydawanych rocznie, w tym większość dotyczyła odpadów niebezpiecznych.

Tranzyt odpadów przez terytorium Polski

Wydawanych było ponad 20 zezwoleń na tranzyt odpadów rocznie, w tym tylko w pojedynczych przypadkach dotyczyło to odpadów niebezpiecznych. Nie wydano decyzji sprzeciwiających się przemieszczaniu się odpadów przez terytorium kraju.

Nielegalne przemieszczanie odpadów

Poważny problem w skali kraju stanowi nielegalne przemieszczanie odpadów. Jednakże w 2007r. stwierdzono mniejszą liczbę przypadków nielegalnego przywozu odpadów z Niemiec (11), w tym szczególnie odpadów komunalnych (6). Dla porównania w roku 2006 takich przypadków było 16, z czego w 10 spraw dotyczyło odpadów komunalnych lub pozostałości z sortowania odpadów komunalnych.

inspektorzy WIOŚ biorą udział we wspólnych akcjach kontrolnych z innymi służbami

W roku 2007 ujawniano więcej nielegalnych przywozów odpadów z „listy zielonej" – 12 spraw (w 2006r. - 7). Odpady z listy zielonej (min. tworzywa sztuczne, makulatura, złom), nie stanowiące zagrożenia dla środowiska, przywożone były do instalacji odzysku z zamiarem poddania ich recyklingowi materiałowemu. Brak zgłoszenia i zezwolenia na ich przywóz najczęściej spowodowany był niewiedzą przedsiębiorców dot. okresów przejściowych dla Polski na podstawie których przywóz odpadów z listy zielonej objęty jest obowiązkiem zgłoszenia i zezwolenia.

W Głównym Inspektoracie w roku 2007 wszczętych było 25 postępowań dotyczących nielegalnie sprowadzonych odpadów. Dotychczas 10 spraw zakończyło się wywozem odpadów do kraju wysyłki, 12 postępowań pozostaje w toku, a w trzech przypadkach postępowania umorzono ze względu na zagospodarowanie odpadów, a zatem postępowanie stało się bezprzedmiotowe.

W 9 sprawach wojewódzkie inspektoraty wszczęły postępowania w sprawie nałożenia kary administracyjnej za nielegalny przywóz odpadów, z czego do chwili obecnej wydanych zostało 5 decyzji.

W każdym przypadku ujawnienia przez wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska nielegalnego przemieszczania odpadów, skierowano do prokuratury zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa określonego w art. 183 §2 kodeksu karnego. W latach 2006 – 2007 skierowano ogółem 88 wniosków w tym zakresie. Z informacji, które Inspekcja otrzymuje z prokuratury wynika, iż wszczęto 51 postępowań, umorzono 39 spraw, a w 10 przypadkach odmówiono wszczęcia postępowań. Do sądu skierowano 19 aktów oskarżenia, a 9 spraw zakończyło się wydaniem wyroków skazujących. Pozostałe postępowania są w toku.

Z uwagi na wagę problemu nielegalnego przywozu odpadów do Polski intensyfikowane są działania przeciwdziałające nielegalnym praktykom. Inspekcja Ochrony Środowiska, prowadzi szereg działań mających na celu ograniczenie skali tego zjawiska. Najistotniejsze z nich to przede wszystkim prowadzenie na bieżąco kontroli międzynarodowego przemieszczania odpadów.

Opracowano w:
Departamencie Kontroli Rynku
Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska